

האמנה הבינלאומית בדבר אנשים עם מוגבלויות

מר הארווי גולדברג, עובד בתחום מדיניות בוועדה הקנדית לזכויות אדם.

15 לינואר, 2013

הערה – בתוך ההרצאה שולבו גם נקודות מהמצגת שליוותה את ההרצאה.

אני שמח מאוד להיות כאן, סיירתי במקום וזה מקום מדהים. ראיתי את האתר, אך לא היה לי מושג מה קורה כאן, זה נפלא.

שמי הארווי גולדברג ואני עובד בוועדה הקנדית לזכויות האדם. עבדתי הרבה בנושא האמנה הבין לאומית בדבר זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות. אנשים מרחבי העולם הגיעו לוועידה באו"ם אשר עסקה בעיצוב האמנה והרבה מהמלצותיהם אומצו.

אני רוצה לספר לכם על האמנה ולסקור את הפילוסופיה מאחוריה ולהסביר את חשיבותה. לאנשים רבים יש ביקורת על האו"ם, אולם ישנם גם דברים טובים שהאו"ם עושה, והאמנה הזו היא אחד מהם, זוהי התפתחות חשובה.

השאלה הראשונה היא מדוע היה צורך באמנה?

כפי שאתם יודעים, ישנן אמנות שונות לזכויות האדם, לכאורה, אנשים עם נכויות "מכוסים" על ידי אמנות אלו, משום שהן מקיפות אנשים רבים. בוודאי לא תהיה זו הפתעה כאשר סוקרים את ההיסטוריה של אנשים מוגבלויות. בארה"ב לא הייתה הכרה של ממש בזכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות עד לתחילת שנות האלפיים. בשלב זה החלה תנועה למיצוב זכויותיהם, שהחלה דווקא באקוודור. הם רצו אמנה בינלאומית מחייבת.

ייחודה של האמנה

מה שיש להבין הוא שייחודה של האמנה הוא בכך שאנשים עם מוגבלויות בעצם יצרו אותה. ישנן כמובן מדינות מעורבות, אך האמנה לא הייתה מה שהיא ללא מעורבותם של אנשים וארגונים. זו הייתה האמנה הראשונה שנוסחה בעידן האינטרנט, ולכן הייתה התייעצות רבה דרך האינטרנט. ארגוני זכויות של אנשים עם מוגבלויות עבדו יחד על מנת לנסח את האמנה, כולל דיונים על הניסוחים ובדיקה כי האמנה כוללת את כל הנחוץ. אמנה זו נוסחה על ידי 193 מדינות, ולכן היא אינה מושלמת, היה צורך למצוא משהו שכולם יכולים להסכים עליו.

בחדרי הדיון באו"ם השתתפו אנשים רבים עם מוגבלויות, והיו אנשים מקבוצות שונות של מוגבלויות – חירשים, עיוורים, נפגעי נפש, ארגונים רבים.

ציר הזמן של האמנה.

העבודה על האמנה החלה בשנת 2001.

בשנת 2002 הוקמה ועדת אד-הוק קיימה דיונים רבים וסופו של דבר ניסחה את ההצעה.

בדצמבר 2006 היא אומצה על ידי האסיפה הכללית של האו"ם.

בשנת 2007 החלה ההחלטה של מדינות על האמנה.

בשנת 2008 האמנה נכנסה לתוקף באו"ם.

בשנת 2010 קנדה אישרה את האמנה.

בשנת 2012 ישראל אישרה את האמנה.

במונחים של האו"ם זהו ביצוע במהירות האור- תוך שבע שנים. קרוב לוודאי שזוהי האמנה שאומצה במהירות הרבה ביותר. בתחילה מדינות רבות התנגדו לה אולם בשלב הניסוח, עקב השתתפותם של אנשים רבים עם מוגבלויות, המדינות השונות החלו לגלות עניין. בתחילה מדינות רבות יוצגו על ידי נציגים שאינם אנשים עם מוגבלויות, אך כאשר האמנה התקדמה החלו להגיע אנשים עם מוגבלויות כנציגים.

כיום 155 מדינות חתמו על האמנה. 126 מדינות אישרו אותה. אנו מקווים כי האמנה תוכר על ידי כל המדינות.

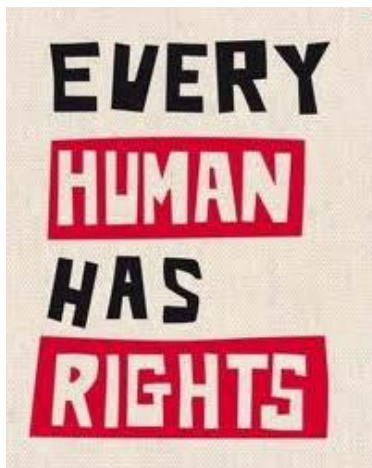
בכל מדינה ישנם תהליכים שונים של אישור אמנות, צריכים להתייעץ ולבדוק כיצד האמנה משפיעה על החוקים הקיימים במדינה. חלק מן המדינות מפותחות יותר ולכן הן עושות זאת במהירות רבה יותר.

אישור - (Ratification) - פירושו כי המדינה מכירה באמנה ומאשרת אותה, אך היא צריכה להתאים את החוקים שלה לאמנה. היישום הוא נושא בפני עצמו שאפשר לדבר גבו רבות. האמנה היא אמנה בין לאומית, בחלק מן המדינות היא מהווה חוק ובאחרות המלצה.

האמנה משקפת את המודל החברתי למוגבלויות

האמנה מבוססת על שינוי פרדיגמה ממודל רפואי או מודל של צדקה למודל המבוסס על זכויות. מוגבלות נתפסת כתוצר של הבנייה חברתית ולא כתוצאה של פתולוגיה אישית.

ההבדל הגדול ביותר בין אמנה זו ובין הדרך בה בעולם מדינות ואנשים התייחסו בלפני כן לנכויות היא בכך שהאמנה מבוססת על מודל של זכויות חברתיות. באופן מסורתי, אנשים עם מוגבלויות קיבלו יחס של חולים, נתפסו כזקוקים לצדקה וכאובייקטים ששאר החברה צריכה לסייע להם. בדרכים מסוימות האמנה הופכת את האנשים עם המוגבלויות לאחראים לגורלם.

אנשים אינם נכים משום שהם משתמשים בכיסא גלגלים או משום שאינם רואים אלא משום הדרך בה החברה מתייחסת אליהם. ישנו מגוון גדול של אנשים עם יכולות שונות. הדבר החשוב הוא הדרך בה החברה מתייחסת לאנשים.

מכאן שאנשים עם מוגבלות אינם אובייקטים של צדקה, טיפול רפואי והגנה סוציאלית. אנשים עם מוגבלות הם אנשים שיש להם זכויות, הם מסוגלים לתבוע זכויות אלה, הם יכולים לקבל החלטות על חייהם המבוססות על רצון חופשי והסכמה ממושכלת, והם חברים פעילים בקהילה ובחברה.

המטרה העיקרית של האמנה היא להגן ולהבטיח את זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות. בסעיף 1 של האמנה נכתב " מטרתה של אמנה זו היא לקדם, להגן ולהבטיח לאנשים עם מוגבלות הנאה מלאה ושווה מזכויות האדם וחירויות היסוד וליהנות מיחס של כבוד לכבוד הטבוע בהם כבני אדם"

עקרונות כלליים סעיפים 2-7

סעיף 3 באמנה המגדיר עקרונות כלליים מדגיש את העקרונות הבאים:

- כבוד לכבוד הטבוע באדם (הכוונה מעצם היותו אדם) ולאוטונומיה האישית
- אי-הפליה
- השתתפות והשתלבות בחברה
- כבוד לשונות
- שוויון הזדמנויות
- נגישות
- שוויון בין גברים ונשים
- כבוד לזכויותיהם של ילדים עם נכויות

האמנה מכירה בכך שישנה הפלייה כלפי ילדים ונשים עם נכויות וכי יש להם צרכים מיוחדים. בהקשר זה, חלק מסעיפי האמנה (סעיפים 1-5) עוסקים בעקרונות כלליים וחלקם מתייחסים לקבוצות מיוחדות (נשים וילדים) כמו למשל סעיפים 6 ו-7.

מודעות חברתית ונגישות סעיפים 8-9

סעיפים אלו דורשים מן המדינות לעורר מודעות לזכויותיהם של אנשים עם מוגבלות ולדאוג לנגישות.

זכויות פוליטיות ואזרחיות (סעיפים 10-23)

זכויות אלו נוגעות בדרך כלל למצבים של דברים שיש לעשותם או להימנע מהם. נכללים בהם זכויות המופיעות גם באמנות אחרות (אמנות אזרחיות) כמו למשל:

- הזכות לחיים,
- הגנה ממצבי סיכון - כיצד על המדינות לטפל במצבים של סיכון כגון אסונות בין לאומים,
- הכרה שווה בפני החוק,
- גישה לצדק,
- חופש מעינויים – מהם סבלו אנשים, בעיקר אנשים עם מוגבלויות נפשיות. מדובר לא רק על עינוי על אלא עינוי ועונש אכזרי במיוחד.
- שלמות האדם,
- חיים עצמאיים,
- ניידות אישית,
- כבוד לפרטיות,

זכויות כלכליות חברתיות ותרבותיות סעיפים 24-30

שמטרתן לוודא כי אנשים יקבלו גישה לשירותים שהם זקוקים להם.

- חינוך והשכלה
- בריאות
- שיקום
- עבודה ותעסוקה
- רמת חיים נאותה
- השתתפות בחיים פוליטיים
- השתתפות בחיי תרבות וספורט

זכויות אלו הן זכויות שהקהילה הבין לאומית מכירה בהן. כלומר, דברים אלו עולים כסף ועל המדינה לחתור ליישומם.

יישום סעיפים 32-39

האמנה מסתיימת בסעיפים העוסקים ביישום האמנה ובמנגנונים שיבטיחו זאת

- שיתוף פעולה בין המדינות במטרה לקדם את זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות.
- יישום וניטור בינלאומי
- הקמת ועדה קבועה באו"ם לזכויות אנשים עם מוגבלות

בספטמבר הבא תתקיים פגישה באו"ם בין ראשי ממשלות ונשיאים כדי לדון בנכויות ובפיתוח. זוהי הפעם הראשונה בה האו"ם מקיים דיון מסוג זה.

ישנם שני גופים מרכזיים הקשורים ליישום אמנה.

- הכנס המדיני בו משתתפות מדינות (בו פגשתי את ג'ין ושוש). זוהי פגישה המתקיימת מדי שנה ובה נדונים נושאים הקשורים ליישום.

עבור אמנות אחרות, הגופים המשתתפים נפגשים מסיבות רשמיות. במקרה זה הדבר הפך למעין מפגש פסגה שנתי.

- הוועדה לזכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות. בוועדה משתתפים אנשים שאינם מייצגים את מדינתם, הם נמצאים שם משום שהם מומחים בנושא מוגבלויות. רובם הם בעצמם אנשים עם מוגבלויות.

כל מדינה נדרשת למלא דוח מדי שנה ובו היא מציינת מה עשתה ליישום האמנה. דוח זה נסקר בפגישה. הבעיה היא שהגופים זקוקים למשאבים רבים הרבה יותר מאלו העומדים לרשותם. המפגש אורך כשלושה שבועות ועליהם לסקור מעל 25 דוחות, דבר שידרוש פרק זמן של חודשים. לפיכך, אינני שם דגש רב על כך, משום שוועדה זו תדון בכל מדינה רק אחת לחמש או שש שנים, הרחק מישראל.

ישנם כמה סעיפים חשובים שברצוני לדון בהם.

ייצוג שווה בפני החוק - סעיף 12 הדן – כשרות משפטית

סעיף זה נוגע לזכותם של אנשים עם מוגבלות זכות להכרה בכל מקום, כבני אדם בפני החוק. להכיר ביכולתם להיות בעלי כשרות משפטית שווה לזו של אחרים, בכל היבטי החיים. להבטיח כי אנשים עם מוגבלות הזקוקים לתמיכה על מנת לממש את כשרותם המשפטית אכן יקבלו תמיכה זו.

סעיף זה נוגע באנשים עם לקויות נפשיות, אינטלקטואליות וכדומה, והוא מבוסס על ההנחה כי כל בני האדם זכאים לקבל בעצמם החלטות הנוגעות לחייהם. הסעיף מגביל את המידה בה המדינה יכולה להתערב בחיי האדם עם המוגבלות. הוא אינו אוסר על אפוטרופוסות או התערבות, אך הוא מציב הגבלות רבות סביב הנושא משום שהוא מכבד את האוטונומיה של האדם עם המוגבלות.

חוקי האפוטרופוסות חייבים להיות כפופים לאמנה, החוק או האמצעי המגביל במידה המועטה ביותר הוא זה שיש ליישם אותו. המדינה צריכה לנקוט אמצעים שיאפשרו לאדם עם המוגבלות לממש את הכשרות המשפטית שלו כמו: הספקה של אמצעי אבטחה כדי למנוע שימוש לרעה, להיות נקי מניגוד עניינים, להיות חופשי מהשפעה בלתי הוגנת, להיות מותאם לנסיבות, לספק את האמצעים בטווח הזמן הקצר ביותר, לקיים בקרה קבועה על היישום של סעיף זה.

סעיף זה משלב עקרון חדשני: בדרך כלל המדינה מחליטה כי אם אדם אינו יכול לקבל החלטה, ואז היא ממנה אדם שיעשה זאת במקומו (אפוטרופוס). סעיף זה קובע כי גם לאדם עם לקות נפשית או אינטלקטואלית קשה יש צורך וזכות להביע רצון משלו ולקבל החלטה. כדי לעשות זאת הם זקוקים לאדם המבין את דרכי התקשורת שלהם, כגון תקשורת תומכת, או אנשים המכירים אותם היטב ויכולים להבין מה הם רוצים.

הרעיון נסמך על תפיסה כי

- אופן אוניברסלי – לאנשים יש יכולת וזכות לקבל החלטה לגבי עצמם.
- חוקי האפוטרופוסות צריכים להיות מותאמים לתפיסה זו.
- יש להשתמש באפשרות הכי פחות מגבילה את החופש של האדם להחליט בעצמו.
- יש לספק לאדם עם המוגבלות הזקוק לכך תמיכה בקבלת החלטות אך אין להחליט במקומו סאי אפשר להחליף אותו בקבלת החלטות).

כפי שאתם יכולים לדמיין, סעיפים אלו נתונים לחילוקי דעות רבים, משום שאנשים נוטים לרעיון כי המדינה יודעת מה טוב עבור האנשים.

חירות ובטחון אישי - סעיף 14

בין היתר הסעיף קובע כי

- כל אדם זכאי לחירות ולביטחון אישי, כולל אנשים עם מוגבלות.
- נכות אינה מצדיקה שלילת חירות - אין לשלול את חירותו של אדם בגלל מוגבלותו.
- ניתן לשלול חירות של אדם עם מוגבלות רק על בסיסי אותה עילה כמו לכל אדם אחר שהוא ללא מוגבלות.

משמעות האמירה כי אין לשלול את חירותו של אדם בגלל מוגבלותו, בעצם אומרת שעלינו לסגור את כל המוסדות, משום שלאנשים יש זכות לחיות בקהילה.

חופש מניצול, אלימות והתעללות - סעיף 16

סעיף זה מטיל על המדינה אחריות

- להגן על אנשים עם מוגבלות מפני ניצול, אלימות והתעללות
- לעקוב אחר המתרחש במוסדות
- לקדם תכניות מניעה וטיפול

דיר – האמנה מבוססת על הרעיון כי אדם זכאי לדיר סביר

היא מגדירה את זכותו של האדם לבחור את מקום המגורים, היכן ועם מי יגור, וכי לא יחייבו אותו לחיות בהסדר מגורים שהוא אינו רוצה בו. בנוסף, המדינה צריכה לספק לו מגוון שירותי תמיכה קהילתיים, תוך-ביתיים ואחרים כדי לתמוך בחיים בקהילה ובשילוב בה ולמנוע בידוד.

בקנדה יש מערכת שלמה של דיר עצמאי לאנשים עם לקויות אינטלקטואליות.

הזכות ליהנות משירותי הבריאות הטובים ביותר – סעיף 25

גם במדינות בהן ישנם שירותי בריאות טובים ביותר, אנשים עם מוגבלויות, בעיקר אלו עם לקויות נפשיות, אינם מקבלים את הטיפול הטוב ביותר. צר לי לומר כי גם בקנדה המצב כך. עברנו תהליך של הוצאת אנשים ממוסדות והעברתם לחיים בקהילה, אבל הרבה מהם נופלים בין הכיסאות והרבה חסרי בית הם גם אנשים עם בעיות בריאותיות. לדוגמה, אם יש להם סרטן או מחלת לב הם מקבלים טיפול מצוין, אך לא כאשר המצב הוא נפשי. האמנה מגדירה כי זכותם של אנשים עם מוגבלות ליהנות מרמת הגבוהה ביותר שניתן להשיג של שירותי בריאות ודורשת כי הם יקבלו את אותו מגוון שירותים ואותה איכות שירותים כמו אזרחים אחרים. כמו כן מגדירה את הצורך בפיתוח וקידום שירותים המותאמים ספציפית לצרכים הייחודיים של אנשים עם מוגבלויות שונות.

תפקיד ארגוני החברה האזרחיים (עמותות) ביישום האמנה

לארגונים של אנשים עם מוגבלויות או לארגונים העוסקים במתן שירותים והסינגור עבור אנשים עם מוגבלות יש תפקיד קריטי ביחס לאמנה זו. ארגוני אנשים עם מוגבלויות מחזיקים במוטו "שום דבר עלינו בלעדינו" וזה גם המוטו שצריך להיות באמנה – מעורבותם של אנשים עם מוגבלויות ביצירת האמנה תרמה להפיכתה למציאות. לא משנה עד כמה המדינה שלך מתקדמת, אתה צריך שהחברה האזרחית, לא רק ארגונים לזכויות הנכים אלא גם ארגונים לזכויות האזרח, תהיה מעורבת ותאיץ בממשלה ובקהילה הבין לאומית לפעול על פי דרישות האמנה.

בניית קואליציה היא דבר חשוב מאוד. ארגוני אנשים עם מוגבלויות בקנדה צריכים לעבוד עוד הרבה. קנדה היא מדינה מפותחת, אבל קנדה, בדומה לישראל, לא צריכה למדוד את עצמה ביחס למדינות אחרות אלא ביחס לעצמה, ולכן הדרך עוד ארוכה. ארגוני אנשים עם מוגבלויות רוצים להשתמש באמנה כ"מפת דרכים" ולהצביע למשל על העובדה כי לפי האמנה לא צריכים להיות מוסדות – ועליהם לשאול את המדינה מה בכוונת הממשלה לעשות? בנושא זה ואחרים נציגי הארגונים ימשיכו למלא תפקיד חשוב.

כפי שראיתם, האמנה היא רחבה מאוד, היא מכסה היבטים רבים ואין זה ריאלי לאף ארגון להתמקד בהכל. לארגון או לקואליציה של ארגונים כדאי נושא או מספר נושאים שהם החשובים ביותר בעיניהם ושבהם יש סבירות רבה ביותר ליצירת שינוי.

לארגונים ישנה אפשרות להעביר לוועידה של האו"ם דוחות במקביל לדוחות שיוצרת הממשלה. ישנה חשיבות רבה ליצירת דוחות אלו. דוחות אלו הם ביקורת על דוח הממשלה. אני בטוח כי גם בישראל, הממשלה אינה נוטה לבקר את עצמה. לכן, יש צורך בארגונים שיצביעו על הדרוש שיפור. כדי לעשות זאת יש לנקוט באסטרטגיה מתאימה.

1. האם האמנה מגדירה שילוב בקהילה? ישנם אנשים רבים החיים באופן גיאוגרפי בקהילה, אך הדירה מתנהלת כאילו הייתה מוסד. האם יש הגדרות? כיצד אתם מגדירים חיים בקהילה?

האמנה אינה מגיעה לפירוט כזה, משום שהיה עליה לרצות 193 מדינות. אולם, אם נבחן את העקרונות של אוטונומיה, חיים בקהילה, קבלת החלטות עצמאית – הכול מכוון לרעיון שאין טעם להוציא אנשים ממוסדות גדולים ולשים אותם במוסדות קטנים. יש לנו בעיות דומות לכך בקנדה, חיים בקהילה אינם פועלים כפי שהיינו רוצים.

2. דיברת על מדינות בהן המצב גרוע הרבה יותר, האם יש דרך להשפיע על מצבים אלו?

ישנם שני דברים: כפי שציינתי, האמנה עצמה מדברת על פיתוח בין לאומי. כיום ישנן תכניות שונות הנמצאות בפיתוח במטרה לסייע למדינות מתפתחות בנושא זה. חלקכם בוודאי יודעים כי האו"ם קבע תכניות פיתוח שיימשכו עד שנת 2015, כגון חיסול הרעב, אך מטרות אלו פותחו בשנת 2012 ואינן עוסקות כלל בנכות. למעשה, הפגישה שתתקיים בספטמבר – אחת ממטרותיה היא קביעת מטרות בין לאומיות ל 15 השנים הבאות, כולל זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות. הדבר השני: בגלל האמנה ישנה קואליציה בין לאומית של ארגוני זכויות נכים. יש לה וועד מנהל והיא נפגשת בקביעות, כשהיא פועלת על מנת לסייע למדינות מתפתחות בקידום זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות. שוב, מדובר במגוון של מקומות שונים אך מדינות רבות הגיבו בחיוב והשינוי מתרחש. הוא אינו מהיר או מצליח מספיק, אך הוא קורה.

3. כמה אתה רואה את הדבר כמהפכה? האם ממשלת קנדה מעורבת?

לצערי כרגע במדינה שלי הממשלה חתמה על האמנה אך היא אינה נלהבת לגביה ואינה מקבלת החלטות חשובות. הדבר מכעיס מאוד עבור אנשים עם מוגבלויות ועבור אנשים כמוני הפועלים בתחום. אם אין מנהיגות פוליטית, הדבר לא יקרה. במהלך ניסוח האמנה יושב הראש היה, בין השאר, מאקוודור, והוא פעל בנחישות רבה. כפי שאתם יכולים לדמיין, ביצוע משהו בסגנון זה דומה לאיסוף עדר של חתולים – כל קבוצה רוצה משהו אחר, חלק חושבים שפסיכיאטריה היא סוג של עינוי, אחרים מאמינים בפסיכיאטריה. קהילת החרשים לדוגמה, רצתה בתי ספר נפרדים כדי לשמר את התרבות שלהם, ואילו קבוצות אחרות רצו שילוב מלא.

אני חושב כי הדבר תלוי במקום בו המדינה נמצאת. אני מבין שכאן בישראל, היה זמן בו אנשים היו צריכים לצאת לרחובות ולהפגין, תמיד יהיה בכך צורך. לדוגמה, בקנדה בשנת 1982 פותחה חוקת זכויות האזרח. החוקה כללה רשימה של אנשים הזקוקים להגנה מן החוק, אך היא לא כללה אנשים עם נכויות. אנשים אלו יצאו ודרשו להיכלל בחוקה. בית המשפט העליון בקנדה כולל 9 שופטים 4 מהם יהודים. הם מתקדמים מאוד בנושא הכללה, זכויות של אנשים עם נכויות וכדומה. לדוגמה, לא מזמן היה ילד עם דיסלקציה שלמד בבית ספר ציבורי. בבית הספר הייתה לו תכנית מיוחדת. בעקבות קיצוצים בתקציב, דבר שאני בטוח שקורה גם כאן, הדברים שהימיון נלקח מהם הם גם תכניות מסוג זה. הילד פנה לארגון זכויות וטען כי יש כאן אפליה. בית המשפט קבע שלא מדובר בנכות משום שאותו ילד לא קיבל טיפול שונה מאף ילד אחר עם דיסלקציה – התוכנית נלקחה מכולם....

הנושא הגיע לבית המשפט העליון. הטיעון היה – מה הילד והוריו רוצים לקבל? הממשלה טענה כי היא מספקת חינוך מיוחד וכי הילד אינו מופלה משום שאיש אינו מקבל את החינוך!

הטיעון שכנגד היה כי הילד זקוק לחינוך. בית המשפט העליון קבע כי לפי החוק, בית הספר צריך לספק חינוך נגיש לכל הילדים. הטענה התקבלה ובית הספר היה צריך לשנות את המדיניות שלו. ההורים יקבלו חזרה את שכר הלימוד ששילמו לבית ספר פרטי.

לצערי אין בקנדה הצלחה כפי שהייתי רוצה. יש לי חבר שיש לו לקות שמיעה. היא משתמשת במכשיר שמיעה. יש לנו מרכז קהילתי יהודי והיא רוצה ללכת להרצאות שם. היא ניגשה למרכז היהודי וביקשה שירכשו ציוד, לא יקר מאוד, (2500 דולרים קנדיים, 10,000 ₪) כדי שתוכל לשמוע את ההרצאות. המרכז לא עשה זאת למרות שהבטיח, והיא הגישה תלונה. היא ביקשה ממני לסייע לה במקרה זה. וועדות לזכויות האזרח מנסות לפתור דברים דרך תיווך. הבטחתי לעזור לה. קיבלתי טלפון מיושב ראש הפדרציה, ששאל אותי למה אני עושה זאת. ניסיתי להסביר לו שלא מדובר במקרה משפטי אלא שנוכל ליישב זאת בגישור ותיווך. הבעיה נפתרה בקלות יחסית, אבל הייתי רוצה שהקהילה היהודית תאמר "זה דבר חשוב ואנחנו נעשה זאת".

דנה : הייתי בנובה סקוטיה בקיץ האחרון. אנחנו רואים את קנדה כמודל מבחינת טיפול וכדומה. עבורי זה היה הלם לראות אישה עם רטיית עין, דיברתי איתה – מדובר באישה, מורה, החייה בקוויבק. היא עברה שלוש שנים של שיקום ורצתה לחזור ללמד. היא הייתה צריכה להילחם. הקהילה תמכה בה, אך בית הספר לא רצה לאפשר לה לחזור. אמרתי לה שאני חושבת שהיא צריכה לאיים בתביעה, והיא אמרה שהיא שוקלת לפנות בדרך זו. אנחנו שומרות על קשר ושמעתי שהיא הצליחה. הסיפור הפתיע אותי משום שהרושם שלי הוא שאדם עם מגבלה צריך להיות מקובל בקנדה.

הרווי: כן, לצערי בקנדה זה קיים עדיין. אחוז התלונות הגבוה ביותר שאנו מקבלים נוגע לנכות. לא הכול קשור באופן ישיר, בחלק מן המקרים מדובר באנשים עם בעיות גב, אך מדובר גם באנשים הנעזרים בכיסאות גלגלים. אנשים רבים אינם רוצים "לזעזע" ולכן אינם פונים אלינו. בקנדה אי אפשר היה לתבוע בבית המשפט במקרים של אפליה על רקע נכות. כיום ישנו תהליך משפטי בו אפשר לטפל במקרים אלו. לכן יש הזדמנויות רבות יותר לאנשים לטפל בבעיות מסוג זה.

נפגשתי עם ארגון לזכויות הנכים בישראל, ומה שקורה כאן מתקדם במקרים רבים הרבה יותר מאשר בקנדה. ישראל מפתחת סטנדרטים לאנשים עם נכויות, דבר שאין למשל בקנדה. כיום אנחנו מפתחים חוקי נגישות, אך ציר הזמן הוא של 25 שנים. אנשים עם נכויות אומרים, בצדק – מדוע עליהם לחכות 25 שנה? עם זאת, ישנה רמה טובה של נגישות בקנדה. אולי לא ראיתי, אבל האם יש אוטובוסים נגישים בישראל?

באוטווה, כל האוטובוסים נגישים לכיסאות גלגלים. לכן, אנחנו רואים אנשים רבים בקהילה משתמשים בתחבורה הציבורית, לנו כמובן יש את השלג שמהווה מחסום לכולם.

4. האם יש לכם תהליך הערכה בין החותמים לגבי היכן הם נמצאים, מה קורה?

בתיאוריה הוועדה אמורה לעשות זאת. המדינה אמורה להגיש דו"ח בו היא מפרטת נושאים אלו והוועדה סוקרת היכן הייתה התקדמות. התהליך הוא ארוך, וכולל סקירה של הדוח, חזרה עם שאלות, לדוגמה – ראינו כי לא טיפלתם בנושא מסוים, ולאחר מכן פגישה פנים אל פנים. נציגי המדינות מעלים נושאים שונים ובסיומו של דבר הוועדה מנסחת דוח בו היא מציינת כיצד הייתה התקדמות המדינה. בהתאם למדינה, הדבר יכול להיות חשוב ומשפיע או יכול להיות דבר שמתעלמים ממנו. רוב המדינות אינן מגישות כלל דוחות, רק 40% מהן עושות זאת. בקנדה הדבר קורה לעיתים קרובות. הממשלה מצידה מזלזלת באום, אך היא מתייחסת לדוח.